

Stanowisko
Zgromadzenia Ogólnego
Śląskiego Związku Gmin i Powiatów
z dnia 6 grudnia 2024 r.

w sprawie: **wstrzymania naboru wniosków w ramach programu Czyste Powietrze**

Zgromadzenie Ogólne Śląskiego Związku Gmin i Powiatów, zrzeszającego 161 jst z terenu województwa śląskiego, wyraża stanowczy **sprzeciw wobec decyzji o wstrzymaniu naboru wniosków do rządowego programu Czyste Powietrze oraz zapowiedzi istotnej zmiany jego charakteru**, tj. z instrumentu o stałym finansowaniu dla mieszkańców na instrument „naborowy” – dotacyjny. Program ten od lat jest fundamentem działań na rzecz czystego powietrza w samorządach i stanowi dla wielu mieszkańców jedyną szansę dofinansowania wymiany starych, nieekologicznych źródeł ciepła i innych działań termomodernizacyjnych oraz w efekcie na obniżenie rachunków za ogrzewanie w dobie wysokich cen energii. Jesteśmy głęboko rozczarowani, że decyzja ta zapadła bez konsultacji z samorządami, które program realizują i domagamy się natychmiastowego przywrócenia naboru wniosków, tj. uruchomienia generatora wniosków – platformy, na której mieszkańcy i urzędnicy gminni mogli składać wnioski o dotacje.

Nasz Związek od lat prowadzi intensywne działania na rzecz poprawy jakości powietrza, współpracując w tym obszarze zarówno z szeroko pojętymi instytucjami publicznymi, jak i pozarządowymi. W ramach tej współpracy wypracowaliśmy rekomendacje, mające na celu wsparcie gmin we wdrażaniu tzw. uchwały antysmogowej obowiązującej w województwie śląskim i w miarę możliwości jednolite postępowanie gmin w zakresie kontroli palenisk. Stosowanie tego dokumentu przyczyniło się i nadal przyczynia do zwiększenia efektywności prowadzonych działań antysmogowych w naszym regionie. Wspólny wysiłek samorządów, które zainwestowały wiele zasobów w stworzenie punktów obsługi beneficjentów oraz przygotowanie sieci wykwalifikowanych ekodoradców, instytucji oraz organizacji pozarządowych, przyniósł efekt w postaci likwidacji wielu pozaklasowych kotłów i innych nielegalnych w świetle przepisów prawa źródeł ciepła oraz – w rezultacie – wyraźnej poprawy wskaźników jakości powietrza w regionie, a także wzrostu świadomości społeczeństwa. Jednak skuteczność tych działań uzależniona jest w głównej mierze od zapewnienia publicznych źródeł finansowania wymiany źródeł ciepła i przedsięwzięć termomodernizacyjnych, których koszt w wielu przypadkach znacząco przekracza możliwości finansowe gospodarstw domowych w całym kraju.

Rok 2023 był rokiem rekordowym pod względem liczby złożonych wniosków do programu Czyste Powietrze (217 tysięcy). Był to też pierwszy rok, w którym gospodarstwa domowe zaczęły traktować inwestycje w termomodernizację domów jako skuteczny sposób na obniżenie rachunków za energię. Wskazuje to na fakt, iż program dobrze odpowiadał na oczekiwania społeczne i był niezbędny dla realizacji długofalowych celów środowiskowych. Z punktu widzenia mieszkańców stała dostępność środków finansowych programu była zatem najlepszym uwiarygodnieniem naszej wspólnej, rządowo-samorządowej i obywatelskiej walki o czyste powietrze. Program Czyste Powietrze – jak każde wieloletnie przedsięwzięcie – wymagał zmian i udoskonalień. Przede wszystkim – na co zwracaliśmy zresztą uwagę w wystąpieniach Związku – wymagał usprawnienia obsługi beneficjentów, ograniczenia

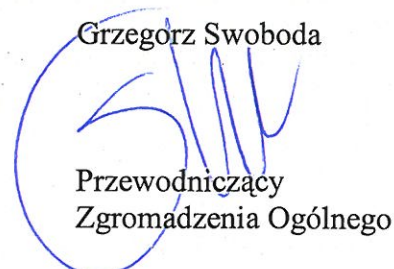
biurokracji, wyeliminowania wielomiesięcznych zatorów i ograniczenia nieprawidłowości i nadużyć, które powodowały, że środki publiczne nie trafiały do faktycznie potrzebujących osób, a także większego wsparcia dla gospodarstw domowych o najniższych dochodach.

Rok od objęcia władzy był wystarczającym czasem dla wdrożenia zapowiadanych przez aktualny obóz rządzący działań przyspieszających wymianę źródeł ciepła i termomodernizację domów oraz usprawnienia obsługi beneficjentów programu. Tymczasem żadne zasadnicze zmiany w tym zakresie nie zostały w nim dotychczas wprowadzone, a zapowiadany „remont” programu ma rozpocząć się dopiero teraz, przy jednoczesnym wstrzymaniu naboru wniosków. **Decyzję dotyczącą wstrzymania przyjmowania nowych wniosków na czas przeprowadzania niezbędnych zmian w programie uważamy za skrajnie chybioną i nieodpowiedzialną – podważającą zaufanie mieszkańców do instytucji publicznych,** zostawiającą z dnia na dzień z nieopłaconymi fakturami wnioskodawców, którzy dokonali lub zamierzali w najbliższych dniach dokonać inwestycji i złożyć wnioski o refundację. Funkcjonowanie setek punktów obsługi beneficjentów w gminach z dnia na dzień stało się bezcelowe, generując realne koszty i ryzyko niezrealizowania zobowiązań projektowych. **Ostatnie zapowiedzi zmiany charakteru programu i istoty jego finansowania ze stałego na „naborowy” - w konkursach dotacyjnych, oceniamy jako uderzenie w podstawowy fundament dotychczasowej polityki antysmogowej w Polsce.** Wprowadzenie takiej zmiany całkowicie sparaliżuje prowadzenie działań na rzecz poprawy jakości powietrza i praktycznie uniemożliwi realizację obowiązkowych działań zawartych w regionalnych programach ochrony powietrza.

Program naszym zdaniem można reformować równolegle – dokonując obsługi potencjalnych beneficjentów i nie wstrzymując naboru wniosków. W obecnej sytuacji, będąc w trakcie sezonu grzewczego, mieszkańcy pozostaną bez możliwości zaplanowania wymiany źródeł ciepła przy wsparciu środków z budżetu państwa, co wstrzyma postępy w działaniach antysmogowych na obszarze całego kraju. Ponadto, nawet jeśli nabór wniosków do programu zostanie wznowiony zgodnie z deklaracjami wiosną 2025 roku, w wyniku tak długiej przerwy w jego obowiązywaniu należy spodziewać się znacznego spadku zainteresowania pozyskaniem środków na termomodernizację oraz wymianę tzw. kopciuchów.

W naszym kraju do wymiany pozostało jeszcze ok. 2,5 miliona pozaklasowych i najstarszych kotłów, których dalsze użytkowanie przyczynia się do przekraczania norm jakości powietrza. Polska wciąż jest krajem o najbardziej zanieczyszczonym powietrzu w całej Unii Europejskiej. Smog przyczynia się każdego roku do ponad 40 tysięcy przedwczesnych zgonów. Występujące na terenie całego kraju alarmy smogowe – jak chociażby w styczniu br., kiedy to polskie miasta znalazły się na czołowych miejscach najbardziej zanieczyszczonych miast na świecie – pokazują, że problem zimowego smogu wciąż trwa i zagraża zdrowiu i życiu mieszkańców Polski. Tym bardziej pilne muszą być działania, które mogą przyczynić się do zapowiadanej przez obecne władze intensyfikacji procesu termomodernizacji i wymiany źródeł ciepła. Realizacja tych zapowiedzi nie będzie możliwa bez płynnego funkcjonowania programu Czyste Powietrze oraz natychmiastowego, znaczącego wsparcia jego budżetu. Apelujemy zatem o jak najszybsze cofnięcie tej złej decyzji.

Grzegorz Swoboda

Przewodniczący
Zgromadzenia Ogólnego